

Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και Άτυπες Διαδικτυακές Κοινότητες Μάθησης στην Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών

Κωνσταντίνος Χειμάρας¹, Ανθή Καρατράντου²

kcheimaras@sch.gr, akarat@upatras.gr

¹ Κλασικός Φιλόλογος

² Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Πατρών

Περίληψη

Η συνεργασία που αναπτύσσεται μεταξύ των εκπαιδευτικών διαδραματίζει ένα μείζονα ρόλο μέσω του οποίου αφενός αμβλύνεται το αίσθημα της επαγγελματικής απομόνωσης αφετέρου συμβάλλει στον εμπλουτισμό του γνωστικού επιπέδου τους. Οι πλατφόρμες που στεγάζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δύνανται να συμβάλλουν στην επαγγελματική συνεργασία και στην κοινωνική υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε ψηφιακή διάσταση. Οι ανωτέρω παράμετροι υλοποιούνται μέσω των άτυπων κοινοτήτων επαγγελματικής μάθησης. Η εκπόνηση της παρούσας έρευνας αποσκοπεί στη διερεύνηση της συμβολής των διαδικτυακών κοινοτήτων μάθησης άτυπου χαρακτήρα στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών υπό το πρίσμα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η έρευνα χαρακτηρίζεται ποσοτική και πραγματοποιήθηκε με τη διανομή ανώνυμων ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων σε εκπαιδευτικούς και των δύο Βαθμίδων Εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί έθεσαν στις προτεραιότητές τους κατά τη συμμετοχή τους στις άτυπες διαδικτυακές κοινότητες την αναζήτηση και τον διαμοιρασμό πληροφοριών συναφών με το γνωστικό αντικείμενο διδασκαλίας τους, την αξιοποίηση διδακτικών προτάσεων και μεθόδων από άλλους συναδέλφους τους.

Λέξεις κλειδιά: Διαδικτυακές Κοινότητες Μάθησης Εκπαιδευτικών, Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών

Εισαγωγή

Η συνεργασία που λαμβάνει χώρα μεταξύ των εκπαιδευτικών με απώτερο σκοπό την αρωγή και την υποστήριξη σε συναδελφικό επίπεδο άγει προς την μείωση του φαινομένου της επαγγελματικής απομόνωσης και η διάδραση που αναπτύσσεται μεταξύ τους αποτελεί πηγή μάθησης (Richter et al., 2022). Η ανάπτυξη και η συνεχής εξέλιξη της τεχνολογίας επιτρέπει την ευόδωση της επαγγελματικής συνεργασίας εκτός του σχολικού χώρου και σε εικονικά περιβάλλοντα (Richter et al., 2022). Η αξιοποίηση των τεχνολογικών εργαλείων των οποίων η λειτουργία φέρει ως κύριο έρεισμα το διαδίκτυο και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παρωθεί τους εκπαιδευτικούς στον εμπλουτισμό του γνωστικού τους επιπέδου και παράλληλα τους προσφέρει ευκαιρίες μάθησης (Prestridge, 2019). Οι ανωτέρω ευκαιρίες συνίστανται στην έκφραση ιδεών, στο διαμοιρασμό πηγών και στη επικοινωνία με συναδέλφους αίροντας γεωγραφικούς περιορισμούς (Krisnanto et al., 2022). Η διαμορφωθείσα τούτη κατάσταση ενισχύει την προσπάθεια των εκπαιδευτικών για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και σχεδίων διδασκαλίας ανεξαρτήτως της διαδικασίας αναζήτησης και διαμοιρασμού πληροφοριών (Carpenter et al., 2020). Η μάθηση συνεργατικού τύπου που αναπτύσσεται μεταξύ των εκπαιδευτικών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τους προσανατολίζει προς ένα καινοτόμο μοντέλο επαγγελματικής ανάπτυξης (Carpenter et al., 2020). Η συνεργατική προσπάθεια που αναπτύσσεται αποτυπώνει την ανθρώπινη εμπειρία και συμβάλλει στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Prestridge, 2019). Η χρήση και η αξιοποίηση των

μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι ευρέως διαδεδομένη με αρκετούς εκπαιδευτικούς να εμφανίζουν προθυμία στην ενσωμάτωσή τους σε θέματα επαγγελματικής φύσης (Krisman et al., 2022). Η προθυμία τους πηγάζει από την ευκολία στην προσβασιμότητα, στην ευελιξία και στην αλληλεπίδραση που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Prestridge, 2019). Συνάμα ταύτα τα εικονικά περιβάλλοντα προσφέρουν τη δυνατότητα επικοινωνίας με εκπαιδευτικούς που φέρουν την ίδια οπτική σε θέματα της εκπαίδευσης, τα ίδια ενδιαφέροντα και έχουν ανάλογη εμπειρία από τη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων (Prestridge, 2019). Η εξέλιξη των προαναφερθέντων μέσων συνετέλεσε στη δημιουργία και συγκρότηση κοινοτήτων μάθησης και πρακτικής μέσω των οποίων παρέχεται στους εκπαιδευτικούς η ευκαιρία να βελτιώσουν ή να εμπλουτίσουν τις εκπαιδευτικές τους μεθόδους.

Η εκπόνηση της παρούσας ερευνητικής εργασίας επιδιώκει να αποτυπώσει τη σημασία που φέρει η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλείων αρωγής και υποστήριξης των εκπαιδευτικών σε πλαίσιο άτυπων διαδικτυακών κοινοτήτων μάθησης και πρακτικής που μπορούν να λειτουργήσουν ως περιβάλλοντα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης.

Θεωρητικό Πλαίσιο

Η έννοια της συνεργασίας και της συναδελφικής αλληλεγγύης εντός κοινοτήτων μάθησης εκπαιδευτικών

Η συνεργασία και η υποστήριξη μεταξύ των εκπαιδευτικών για ζητήματα που άπτονται της εύρυθμης επαγγελματικής τους πορείας και αντιμετώπισης δύσκολων καταστάσεων που ανακύπτουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, αποτελεί έναν από τους μείζονες παράγοντες ελαχιστοποίησης του φαινομένου της κοινωνικής απομόνωσης που ενίοτε αναπτύσσεται εντός του εργασιακού τους συγκείμενου (Richter et al., 2022). Με το πέρασμα του χρόνου και την εμφάνιση και εξέλιξη των κοινωνικών μέσων και δικτύων η συνεργασία που πρωτίστως λάμβανε χώρα εντός της σχολικής κοινότητας, αλλάζει άρδην με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να διαδραματίζουν ένα ρόλο πιο ενεργό και σημαντικό (Kolleck et al., 2021). Μέσα από τη διαδικασία της βιβλιογραφικής ανασκόπηση συνάγεται ότι ο σχηματισμός διαδικτυακών κοινοτήτων μεταξύ των εκπαιδευτικών με τη συμβολή των κοινωνικών μέσων και δικτύων άγει στη βελτίωση των εκπαιδευτικών στρατηγικών και μεθόδων που εφαρμόζουν στη διδασκαλία τους – ένα γεγονός- που φέρει βασικό έρεισμα στη μεταξύ τους αλληλεπίδραση (Golobardes & Gonzalez, 2018). Είναι δέον να αναφερθεί ότι η χρήση κοινωνικών και ψηφιακών λογισμικών και εφαρμογών παρωθεί τους εκπαιδευτικούς στην υιοθέτηση νέων συμπεριφορών και καθηκόντων που δεν φέρουν αποκλειστική συνάφεια στην αναζήτηση δεδομένων αλλά και στη δημιουργία και δημοσίευση περιεχομένου είτε κατά μόνας είτε σε συνεργασία με έτερους συναδέλφους εκπαιδευτικούς (Carpenter et al., 2020). Το κριτήριο για την ορθή επίτευξη της συνεργασίας των εκπαιδευτικών με ψηφιακό τρόπο εφάπτεται στον άξονα της συχνότητας της αλληλεπίδρασης που αναπτύσσεται (Gurta, 2014). Συνεπικουρικά η ποικιλομορφία στη διαδικασία της ανταλλαγής απόψεων συμβάλλει σε μια παραγωγική συζήτηση. Υπό τούτο το πρίσμα οι διαλογικές συζητήσεις ενθουλακώνουν στον βασικό τους πυρήνα ιδέες και πρακτικές που σχετίζονται με τις εκπαιδευτικές μεθόδους των διδασκόντων (Dille & Rokenes, 2021). Παράλληλα κατά την ανταλλαγή απόψεων πολλάκις οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την επίλυση των προβλημάτων που τους απασχολούν.

Εγκύπτοντας στο πεδίο της χρήσης των κοινωνικών δικτύων από τους εκπαιδευτικούς για ζητήματα που άπτονται τόσο της επαγγελματικής τους πορείας όσο και της κοινωνικής τους συνδιαλλαγής παρατηρείται και με γνώμονα τις προηγούμενες έρευνες τόσο σε πανελλαδικό

επίπεδο όσο και σε διεθνές ότι η εμπειρία των διδασκόντων από την ανωτέρω ενασχόληση τους συνάγεται από μια σειρά λόγων, αρχής αφικνούμενης από την προσπάθεια εμπλουτισμού με νέες πληροφορίες των ήδη διαμορφωμένων τους γνώσεων (Carpenter et al., 2020). Θεωρώντας την ανωτέρω παράμετρο ως έναν κρίκο μιας αλυσίδας, ακολουθεί η εφαρμογή των γνώσεων, ο διαμοιρασμός μέρους ή της ολότητας των πληροφοριών καθώς και η συνεργασία στην από κοινού δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού (Richter et al., 2022).

Με γνώμονα τη μέχρι τώρα ανάλυση και εστιάζοντας περισσότερο στις προηγηθείσες παραμέτρους η πιο συνήθης ενέργεια που απορρέει εκ της χρήσεως των κοινωνικών μέσων και δικτύων αποτελεί η διαδικασία αναζήτησης πληροφοριών, η ενημέρωση αναφορικά με εκπαιδευτικές στρατηγικές καθώς και η εκφορά απόψεων σε καθημερινές δυσχέρειες που χαλεπαίνουν το εκπαιδευτικό έργο (Krismato et al., 2022). Η λειτουργία των κοινωνικών μέσων και δικτύων αίροντας τους γεωγραφικούς περιορισμούς διευκολύνει την επικοινωνία είτε ασύγχρονα είτε σύγχρονα. Πολλές φορές η συνεργατική προσπάθεια δεν επιτυγχάνεται αποκλειστικά μέσω της διατύπωσης ερωτημάτων προς τους εκπαιδευτικούς που ενδεχομένων να εξειδικεύονται σε κάποιο θεματικό πεδίο αλλά προτιμάται η αναζήτηση πληροφοριών όπως αυτές αναρτώνται εντός των ομάδων που εδράζουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Hargreaves et al., 2017). Μέσω τούτου του τρόπου επιτυγχάνεται η άμεση εξεύρεση λύσεων σε ζητήματα που ανακύπτουν. Ως βασικό κίνητρο που κινητοποιεί τους εκπαιδευτικούς στον διαμοιρασμό πληροφοριών αποτελεί η επαγγελματική ενδυνάμωση στο εκπαιδευτικό πεδίο.

Κίνητρα των εκπαιδευτικών για συμμετοχή σε διαδικτυακές κοινότητες μάθησης

Το κίνητρο για αναζήτηση και έρευνα θεμάτων που άπτονται του άμεσου ενδιαφέροντος καθώς και για επικοινωνία με άλλα άτομα που φέρουν το ίδιο προσανατολισμό αποτελεί έναν από τους πρωταρχικούς λόγους που κινητοποιεί τους ανθρώπους να χρησιμοποιούν τις πλατφόρμες των κοινωνικών μέσων και δικτύων (Hashim & Carpenter, 2019). Μέσα από τη συνδεσιμότητα και διαδικτυακή επικοινωνία προκύπτουν οφέλη και για θέματα επαγγελματικής ανάπτυξης και εξέλιξης (Hashim & Carpenter, 2019). Προγενέστερες έρευνες απέδειξαν ότι παράγοντες που ενθυλακώνουν στο ενεργητικό τους έννοιες όπως η αναζήτηση αρωγής από έτερα άτομα που εξειδικεύονται επί συγκεκριμένων εκπαιδευτικών θεμάτων και φέρουν ανάλογη εμπειρία, θέματα που σχετίζονται με το εκπαιδευτικό υλικό καθώς και η γενικότερη διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών συμβάλλουν στη συγκρότηση διαδικτυακών εκπαιδευτικών κοινοτήτων (Tung et al., 2023). Ανεξαρτήτως των προαναφερθέντων, βασικά στοιχεία για τη συγκρότηση και διατήρηση των κοινοτήτων σε εικονικά περιβάλλοντα αποτελεί ο αλτρουισμός, η ομαλή κοινωνική συνύπαρξη με τα υπόλοιπα άτομα που μετέχουν στη διαδικτυακή κοινότητα, η προσφορά και η ταυτόχρονη συνεισφορά στην κατάκτηση γνώσεων και καλλιέργεια δεξιοτήτων καθώς και η γενικότερη προσπάθεια για τη διαμόρφωση ενός θετικού κλίματος (Martínez et al., 2022).

Εστιάζοντας περισσότερο στους παράγοντες που άγουν τα μέλη των διαδικτυακών κοινοτήτων να προβαίνουν στο διαμοιρασμό πληροφοριών και εκπαιδευτικού υλικού και αρχής γενομένης από την αδήριτη ανάγκη που αισθάνονται καθώς και το γενικότερο ενδιαφέρον για τους συναδέλφους- εκπαιδευτικούς που χρήζουν αρωγής σε θέματα που άπτονται του επαγγελματικού τους βίου (Tung et al., 2023). Αρκετοί εκπαιδευτικοί καλύπτουν το γνωσιακό τους έλλειμμα μέσα από συναφείς αναρτήσεις άλλων συναδέλφων τους (Yeh, 2010). Σε προηγούμενο σημείο της παρούσας ενότητας αναφέρθηκε η έννοια του αλτρουισμού. Η ανωτέρω έννοια αποτελεί έναν από τους μείζονες παράγοντες που φέρουν άμεση συνάφεια και συσχετισμό με το διαμοιρασμό γνώσεων και πληροφοριών στα κοινωνικά μέσα και δίκτυα (Chen et al., 2014).

Τούτη η διαδικασία φέρει ως βασικό της έρεισμα την οικειοθελή προσφορά δίχως να υπολανθάνει η έννοια οποιασδήποτε ανταμοιβής (Chen et al., 2014). Συνεχίζοντας την ανάλυση, η ενσυναίσθηση αποτελεί ο μοναδικός παράγοντας συνεισφοράς και υποστήριξης τόσο σε κοινωνικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο (Wong et al., 2017). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η παροχή αρωγής σε θέματα που χαλεπαίνουν την αναζήτηση πληροφοριών ή σε δυσχερείς καταστάσεις επαγγελματικού τύπου που είναι εφάμιλλες με αντίστοιχες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί σε προγενέστερο χρόνο (Wong et al., 2017). Είναι δέον να αναφερθεί ότι το ενδιαφέρον όπως αυτό εκδηλώνεται εντός των διαδικτυακών κοινοτήτων συμβάλλει στη διαμόρφωση της ταυτότητας τους και ενθαρρύνει σε αρκετές περιπτώσεις τις από κοινού εκπονούμενες δραστηριότητες (Chen et al., 2014).

Τρόποι αξιοποίησης μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε κοινότητες μάθησης εκπαιδευτικών

Κάθε εκπαιδευτικός κατά την άσκηση των διδακτικών του καθηκόντων υιοθετεί διαφορετικές ενδεδειγμένες παιδαγωγικές μεθόδους για την υποστήριξη των μαθητών τους στη μάθηση. Η ανωτέρω παραδοχή επηρεάζει και το τρόπο χρήσης και αξιοποίησης των κοινωνικών μέσων και δικτύων αναφορικά με την αναζήτηση εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού υλικού καθώς και με την ανάπτυξη διάδρασης με τα υπόλοιπα μέλη εκπαιδευτικών διαδικτυακών κοινοτήτων (Prestridge, 2019). Υπό το πρίσμα τούτο διαμορφώνονται τέσσερις κατηγορίες αλληλεπίδρασης μεταξύ των εκπαιδευτικών στα κοινωνικά μέσα αλλά και αναζήτησης εκπαιδευτικών πηγών, σκιαγραφώντας τους προαναφερθέντες τύπους και αρχής αφικνούμενης από τους εκπαιδευτικούς που μείζον σκοπός τους αποτελεί η αναζήτηση και η ανακάλυψη νέων γνώσεων και ιδεών καθώς και πηγών (Prestridge, 2019). Οι εκπαιδευτικοί αυτοί εμφανίζουν μια παθητική στάση στη κοινωνική τους συμμετοχή και ο βαθμός συνεισφοράς τους στη παροχή γνώσεων και ιδεών είναι πάρα πολύ υποτονικός. Χρησιμοποιούν σπάνια τα εργαλεία επικοινωνίας που διαθέτουν οι πλατφόρμες των κοινωνικών δικτύων. Ο χρόνος τους αναλίσκεται στην αποθήκευση υλικού για μελλοντική χρήση καθώς και στην αναζήτηση πληροφοριών για τεχνολογικές εφαρμογές που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν κατά την άσκηση των διδακτικών τους καθηκόντων (Prestridge, 2019). Ενδελεχέστερα σε τούτη την κατηγορία εμφολχωρούν οι παράγοντες που φέρουν συνάφεια με την έρευνα για ανακάλυψη νέων γνώσεων. Η διαδικτυακή τους δραστηριότητα έγκειται στην αναζήτηση εξειδικευμένων θεμάτων που άπτονται αποκλειστικά του ενδιαφέροντος τους (Prestridge, 2019). Είναι δέον να σημειωθεί ότι στο υπό σκιαγράφηση και μελέτη τύπο του καταναλωτή πληροφοριών η σύνταξη διαδικτυακής φιλίας υλοποιείται με βασικό κίνητρο το ενδιαφέρον των χρηστών για συγκεκριμένα επιστημονικά πεδία. Ο παθητικός χαρακτήρας με τον οποίο είναι συνυφασμένη η διαδικασία αναζήτησης πληροφοριών και η χρήση έτοιμου υλικού ως κόρια και βασική προτίμηση από τη δημιουργία νέου άγει τους χρήστες τούτης της κατηγορίας να ακολουθούν τα υπόλοιπα μέλη αποκλειστικά και μόνο για την αλίευση ιδεών και εμπειριών που διαθέτουν (Prestridge, 2019).

Εγκόποντας και αναλύνοντας τις περιπτώσεις των εκπαιδευτικών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης περισσότερο για το διαμοιρασμό πληροφοριών, παρατηρείται ότι σε αντιδιαστολή με την προγενέστερη κατηγορία, η διάδραση και ο γενικότερος προσανατολισμός εστιάζει στις ανάγκες των υπόλοιπων μελών που μετέχουν σε μια διαδικτυακή ομάδα με θεματολογία που άπτεται εκπαιδευτικών ζητημάτων (Prestridge, 2019). Σημαντική παράμετρος αποτελεί ότι μια μερίδα εκπαιδευτικών μέσω των πρωτοβουλιών που αναπτύσσουν και των γενικότερων ενεργειών τους, αποτελούν πρότυπο στην εκπαιδευτική διαδικασία με την αξιοποίηση εργαλείων τεχνολογικής φύσεως

(Prestridge, 2019). Λειτουργούν ως ένα είδος επαΐοντα μέσω των καινοτόμων ιδεών, των επιστημονικών γνώσεων που παραθέτουν καθώς και των πηγών. Τούτο το γεγονός συμβάλλει στη ενημέρωση των μελών για όλες τις σύγχρονες εξελίξεις που πραγματώνονται στο χώρο των τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Βασικό μέλημα των εκπαιδευτικών που χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το διαδικτυο γενικότερα για την προσφορά γνώσεων και παροχής εκπαιδευτικού υλικού αποτελεί η αλληλεγγύη προς τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς, εξακοντίζοντας κάθε έννοια ανταγωνισμού (Prestridge, 2019). Το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών και η γενικότερη διάθεσή τους συμβάλλει στην προσπάθεια για τη αναζήτηση νέου υλικού και ιδεών (Prestridge, 2019).

Εστιάζοντας στις περιπτώσεις των εκπαιδευτικών που λειτουργούν εντός των κοινωνικών μέσων και δικτύων αμιγώς επαγγελματικά και ενδιαφέρονται πρωτίστως για τη συνεισφορά τους ως προς τη παροχή γνώσεων, παρατηρείται ότι ο προσανατολισμός τους επικεντρώνεται τόσο στη φύση του περιεχομένου όσο και στα μέλη που απαρτίζουν την κοινότητα. Ενδελεχέστερα διαθέτουν ένα ευρύ δίκτυο εντός του οποίου προβαίνουν στον καταιγισμό ιδεών, ηγούνται των διαλόγων που αναπτύσσονται, εφαρμόζουν τις καινοτόμες ιδέες στο εκπαιδευτικό τους υλικό ενώ παράλληλα παρέχουν ανατροφοδότηση στην κοινότητα των εκπαιδευτικών που μετέχουν. Εξειδικεύοντας στα στοιχεία της συμπεριφοράς των εκπαιδευτικών που λειτουργούν επαγγελματικά εντός των διαδικτυακών κοινοτήτων, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι στις περιπτώσεις νεφελωμάτων στους εκπαιδευτικούς σχετικά με τις γνώσεις τους, η επικοινωνία τους μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με επαΐοντες στο πεδίο των Τεχνολογιών και Πληροφοριών στην Εκπαίδευση φέρει διττό σκοπό, αφενός επιλύει το πρόβλημα, αφετέρου αποτελεί μια θεμελιώδη πηγή πληροφοριών και καινοτόμων εργαλείων (Prestridge, 2019). Το πιο αξιοσημείωτο γεγονός αναντίρρηση αποτελεί ο διαμοιρασμός πληροφοριών, οποίος συντελείται με την αρωγή και υποστήριξη τεχνολογικών εφαρμογών και εργαλείων λ.χ. ενός Google Doc και είναι διαθέσιμο δίχως περιορισμούς προς όλα τα μέλη των κοινοτήτων. Οι εκπαιδευτικοί που λειτουργούν επαγγελματικά προβαίνουν στην ανωτέρω ενέργεια δίχως να υπολανθάνει το στοιχείο του ανταγωνισμού. Κυρίαρχη αντίληψη αποτελεί η συνειδητοποίηση της επαγγελματικής ανάπτυξης μέσω της παροχής γνώσεων, η οποία υποστηρίζεται μέσω της προσπάθειας συγκρότησης και διατήρησης των διαδικτυακών κοινοτήτων και αποδεικνύεται από την αλληλεπίδραση των μελών με το παρεχόμενο εκπαιδευτικό περιεχόμενο (Prestridge, 2019).

Άτυπη επαγγελματική ανάπτυξη σε διαδικτυακές κοινότητες την περίοδο της πανδημίας

Εγκύπτοντας στο πεδίο της συνεργατικής προσπάθειας που αναπτύχθηκε μεταξύ των εκπαιδευτικών την περίοδο της πανδημίας και την αναστολή της δια ζώσης διδασκαλίας και της μετατροπής της σε επείγουσα απομακρυσμένη διδασκαλία αρκετοί εκπαιδευτικοί δε διέθεταν το κατάλληλο γνωστικό υπόβαθρο μέσα από το οποίο θα αντιμετώπιζαν την πρωτόγνωρη κατάσταση που διαμορφώθηκε. Η έννοια της προσφοράς και της αρωγής ήταν πιο επιτακτική από ποτέ (Carpenter et al., 2021). Η κοινωνική απομόνωση δε συνεπάγονταν σε καμία περίπτωση και την επαγγελματική. Το ακριβώς αντίθετο (Honigsfeld & Nordmeyer, 2020). Η συνεργατική προσπάθεια που αναπτύχθηκε εντός των κοινωνικών δικτύων δεν εστίασε αποκλειστικά στην επίλυση προβλημάτων που αφορούν θέματα των διδασκομένων, αλλά πρωτίστως σε ζητήματα που ανέκυπταν στα διδακτικά καθήκοντα των εκπαιδευτικών (Honigsfeld & Nordmeyer, 2020). Η χρήση και η αξιοποίηση των κοινωνικών μέσων μέσα από τις δυνατότητες και τα εργαλεία τους συνετέλεσαν στην ευόδωση του εμπλουτισμού της διδασκαλίας σε εικονικά περιβάλλοντα μάθησης μέσα από την ανταλλαγή εκπαιδευτικών υλικών, διαδικτυακών πηγών μάθησης καθώς και εφαρμογών, οι οποίες συνέβαλλαν στη

διατήρηση της επικοινωνίας τόσο μεταξύ των εκπαιδευτικών όσο και των εκπαιδευτικών με το μαθητικό τους δυναμικό (Gong & Zeng, 2023). Είναι δέον να αναφερθεί ότι η διαδικασία ανταλλαγής απόψεων, ιδεών, εκπαιδευτικών στρατηγικών καθώς και τεχνολογικών εργαλείων δεν αποτελεί μια απλή συνεισφορά στην επίλυση των διδακτικών προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την άσκηση των καθηκόντων αλλά συμβάλλει στη βελτίωση των υφιστάμενων γνώσεων, στην απόκτηση νέων καθώς και στο εμπλουτισμό των δεξιοτήτων (Sullivan, 2023). Η περίοδος της πανδημίας επέτεινε την ανάγκη για αλληλεπίδραση και επικοινωνία κατά μείζονα λόγο για θέματα που άπτονται του τεχνολογικού τομέα. Αναλυτικότερα οι βασικοί άξονες των διαλογικών συζητήσεων περιστρέφονταν στα εμπόδια που συναντούσαν οι εκπαιδευτικοί στη χρήση του τεχνολογικού εξοπλισμού καθώς και της χρήσης των τεχνολογικών εφαρμογών για τις ανάγκες της διδασκαλίας τους (Mangundu, 2022). Επιπροσθέτως μεγάλο μέρος της συζήτησης μονοπόλησε η συμπεριφορά, οι πεποιθήσεις, οι ικανότητες καθώς και οι γνώσεις των εκπαιδευτικών επί των τεχνολογικών εργαλείων (Sullivan, 2023). Συνάμα και λαμβάνοντας υπόψη την αστάθεια και την αβεβαιότητα που είχε επέλθει την περίοδο της πανδημίας σε αρκετές συζητήσεις δόθηκε έμφαση στα οφέλη που προσφέρει η τεχνολογία καθώς και τους τρόπους που επηρεάζει το τρόπο διδασκαλίας, προσδίδοντας του έναν νέο χαρακτήρα πιο ελκυστικό (Sullivan, 2023).

Με γνώμονα τη μέχρι τώρα ανάλυση και λαμβάνοντας υπόψη τόσο την πανδημία, η οποία πυροδότησε την ανάγκη για επικοινωνία των εκπαιδευτικών μέσω των κοινωνικών δικτύων όσο και τις δυσχέρειες που προέκυπταν στην εξοικείωση των εκπαιδευτικών στο νέο περιβάλλον, σημαντική διελκυστίνδα αποτέλεσαν οι κοινότητες πρακτικής (Mai et al., 2020). Αρκετοί εκπαιδευτικοί με βασικό παράγοντα το ενδιαφέρον τους για συγκεκριμένα θεματικά πεδία της εκπαίδευσης συμμετέχουν σε διαδικτυακές ομάδες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εστιάζοντας στα τεχνολογικά εργαλεία, στα σχέδια διδασκαλίας καθώς και σε πηγές (Khalid et al., 2014). Οι κοινότητες πρακτικής προσφέρονται ως το μέσο εκμάθησης γνώσεων και βελτίωσης των δεξιοτήτων (Khalid et al., 2014). Στο διαμοιρασμό των πληροφοριών και των καινοτόμων ιδεών κύριο στοιχείο αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί θα ενισχύσουν τις γνώσεις του μαθητικού τους δυναμικού (Sullivan, 2023). Εστιάζοντας περαιτέρω στα οφέλη των κοινοτήτων πρακτικής μέσω των τριών βασικών πυλώνων της αμοιβαίας συνεισφοράς, του διαμοιρασμού μιας ευρείας ποικιλίας πληροφοριών και γνώσεων καθώς και της γενικότερης πρωτοβουλίας που χαρακτηρίζει τα μέλη μιας διαδικτυακής κοινότητας και τα παρωθεί στις ανωτέρω προαναφερθείσες δραστηριότητες (Khalid et al., 2014). Μέσω του διαμοιρασμού των πληροφοριών, η διαδικτυακή κοινότητα αυξάνει το επίπεδο γνώσεων και εκπαιδεύει τα μέλη της (Khalid et al., 2014). Η αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της παρέχει υποστήριξη και αποτελεί ένα είδος συμφωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων (Khalid et al., 2014). Οι κοινότητες πρακτικής βοηθούν περαιτέρω τις διαδικτυακές ομάδες στις γνώσεις τους, μέσω της συνεργατικής εργασίας στην επίλυση περίπλοκων προβλημάτων. Ο εμπλουτισμός του γνωστικού πεδίου δύνανται να συντελεστεί με τη συνεργατική μέθοδο, δίχως όμως τα μέλη να απωλέσουν μέρος της προσωπικής τους εργασίας (Sullivan, 2023).

Μεθοδολογία

Σκοπός

Η διενέργεια της παρούσας εκπαιδευτικής έρευνας επιδιώκει να αποτυπώσει τη σημασία που φέρει η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλείων αρωγής και υποστήριξης των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο άτυπων διαδικτυακών κοινοτήτων μάθησης

και πρακτικής που μπορούν να λειτουργήσουν ως περιβάλλοντα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης.

Στους επιμέρους στόχους της έρευνας περιλαμβάνονται:

- Η διερεύνηση των λόγων για τους οποίους οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και συμμετέχουν σε διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής..
- Η καταγραφή των τρόπων με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί αλληλοεπιδρούν, συνεργάζονται και υποστηρίζονται σε άτυπες διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής
- Η αποτύπωση της επίδρασης της περιόδου της πανδημίας Covid-19 στην αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς σε πλαίσιο δημιουργίας και συντήρησης άτυπων διαδικτυακών κοινοτήτων μάθησης και πρακτικής που μπορούν να λειτουργήσουν ως περιβάλλοντα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης.

Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που η έρευνα επιχειρεί να απαντήσει διατυπώνονται ως εξής:

- Για ποιους λόγους οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για τη συμμετοχή τους σε άτυπες διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής;
- Με ποιους τρόπους αλληλοεπιδρούν, συνεργάζονται και υποστηρίζονται οι εκπαιδευτικοί με την εμπλοκή τους σε άτυπες διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής;
- Πως η περίοδος της πανδημίας Covid-19 και η διεξαγωγή των μαθημάτων σχολικής εκπαίδευσης μέσω επείγουσας απομακρυσμένης διδασκαλίας επηρέασε την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς για τη συμμετοχή τους σε άτυπες διαδικτυακές κοινότητες μάθησης;

Πίνακας 1. Περιγραφή του δείγματος

Διεξαγωγή της έρευνας

Η υλοποίηση της έρευνας πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2023 σε εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε σχολικές μονάδες τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, των νομών Αχαΐας, Βοιωτίας και Φθιώτιδας. Όπως αναφέρθηκε σε προγενέστερο σημείο του παρόντος πονήματος, η συλλογή δεδομένων υλοποιήθηκε μέσω

Εκπαιδευτικοί	102
Μόνιμοι	53(52%)
Αναπληρωτές	29(28,4%)
Διευθυντές/ Διευθύντριες	11(10,8%)
Υποδιευθυντές/Υποδιευθύντριες	4(3,9%)
Σύμβουλοι Εκπαίδευσης	3(2,9%)
Μεταπτυχιακό Τίτλο Σπουδών	64(71,1%)
Διδακτορικό Δίπλωμα	6(6,7%)
Τ.Π.Ε. Α' Επιπέδου	26(25,5%)
Τ.Π.Ε. Β' Επιπέδου	19(18,6%)

ερωτηματολογίου ηλεκτρονικής μορφής το οποίο διανεμήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους συμμετέχοντες.

Η δειγματοληψία είναι συνδυασμός Βολικής δειγματοληψίας και δειγματοληψίας Χιονοστιβάδας. Ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών του δείγματος ανέρχεται σε εκατό δύο (102) άτομα.

Ανάλυση δεδομένων

Οι απαντήσεις των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου κωδικοποιήθηκαν και καταχωρήθηκαν στο πρόγραμμα SPSS. Η ανάλυση των δεδομένων βασίστηκε στην περιγραφική στατιστική ενώ επιχειρήθηκε και επαγωγική στατιστική η οποία όμως λόγω των χαρακτηριστικών του δείγματος δεν ανάδειξε ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των ομάδων του δείγματος ή συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών.

Το εργαλείο της έρευνας

Στη συγκεκριμένη έρευνα ως όργανο της έρευνας για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το *ερωτηματολόγιο*. Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας σχεδιάστηκε με γνώμονα τη μελέτη επιστημονικών άρθρων κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Το ερωτηματολόγιο συντάχθηκε ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στα απαιτούμενα δεδομένα για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων και βασίστηκε στις έρευνες των Richter et al. (2022) των Carpenter et al. (2020), αξιοποιώντας τα εργαλεία της έρευνάς τους και συζητώντας τα αποτελέσματα:

Α) Η έρευνα των Richter et al. (2022) εστιάζει στη διερεύνηση του βαθμού της συνεργασίας των εκπαιδευτικών μέσω της πλατφόρμας του Instagram καθώς και τα αισθήματα που αποκομίζουν από την ανωτέρω συνθήκη. Στην περιγραφόμενη έρευνα οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί, μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου το οποίο εκλήθησαν να συμπληρώσουν κατόπιν προσκλήσεως από συναφή δημοσίευση στο Instagram, να αποτυπώσουν την γνώμη τους για το προαναφερθέν ερευνητικό θέμα. Είναι δέον να αναφερθεί ότι η πλειονότητα υπηρετούσε σε σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Βαθμίδας της Εκπαίδευσης. Το χρονικό διάστημα διεξαγωγής κυμαίνονταν έως και οκτώ ημέρες. Οι ανωτέρω παρουσιαζόμενες κλίμακες περιλαμβάνονταν σε ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποίησαν και οι Richter et al. (2022).

Οι ερωτήσεις του εργαλείου της έρευνας συνιστούσαν τους άξονες της συναισθηματικής υποστήριξης, της υποστήριξης στην ενθέρωση, της υποστήριξης του διδακτικού έργου, της αναζήτησης πληροφοριών, του διαμοιρασμού πληροφοριών και της συνεργατικής δημιουργίας.

Β) Η έρευνα των Carpenter et al. (2020) εστιάζει στη διερεύνηση των λόγων καθώς και των τρόπων χρήσης της πλατφόρμας του Instagram και παρέχει βασικά στοιχεία για τους λόγους σύνδεσης για εκπαιδευτικό ή επαγγελματικό σκοπό σε ερωτήματα που ακολουθούν, στη συχνότητα σύνδεσης, στο είδος του περιεχομένου καθώς στην αξιοποίηση των λειτουργιών που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και δύνανται να υπηρετήσουν τον εκπαιδευτικό σκοπό. Επιπροσθέτως τα ερευνητικά δεδομένα των Carpenter et al. (2020), παρείχαν πληροφορίες για τον τρόπο σχολιασμού των αναρτήσεων και τη γενικότερη ανατροφοδότηση που συνεπάγεται η αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών. Επιπροσθέτως τα ερευνητικά δεδομένα των Carpenter et al. (2020) αποτυπώνουν τους λόγους και τους τρόπους αξιοποίησης του Instagram για διδακτικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων για 5.54 χρόνια χρησιμοποιούσε το Instagram και εξ αυτών μόλις 2 χρόνια το αξιοποίησε για λόγους που εφάπτονται σε ζητήματα της εκπαίδευσης. Για τα ανωτέρω

ζητήματα, η χρήση του πραγματοποιήθηκε περισσότερες φορές από μια την ημέρα και με ένα πολύ μικρό ποσοστό μόλις μια φορά την ημέρα. Επιπροσθέτως ένα μεγάλο ποσοστό αξιοποιούσε άλλες πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα.

Εγκυρότητα και αξιοπιστία εργαλείου έρευνας

Η παρούσα ερευνητική εργασία εστιάζει σε θέματα της διδακτικής διαδικασίας αλλά της και ευρύτερης επαγγελματικής πορείας των εκπαιδευτικών στα πλαίσια διεξαγωγής των μαθημάτων με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης υπό το πρίσμα της αξιοποίησης των μέσω κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλεία αρωγής και υποστήριξης των εκπαιδευτικών. Λαμβάνοντας υπόψη τούτο το παράγοντα όλες οι ερωτήσεις πρέπει να αντιπροσωπεύουν κατάλληλα όλες τις ερευνόμενες και αναλυόμενες πτυχές του θέματος. Παράλληλα για τη διασφάλιση της εγκυρότητας κατεβλήθη προσπάθεια το ερωτηματολόγιο να μην είναι μακροσκελές, να διακρίνεται από σαφήνεια και συντομία λαμβάνοντας υπόψη ότι θα ήταν αποθαρρυντικό για τη συμπλήρωσή του. Ακολούθως η δημιουργία και η σύνταξη του ερωτηματολογίου απέβλεπε στην αντικειμενική αποτύπωση των απαντήσεων δίχως να υπολανθάνει το στοιχείο καθοδήγησης προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις. Είναι δέον να σημειωθεί ότι διασφαλίστηκε η ανωνυμία των συμμετεχόντων και κατεβλήθη προσπάθεια δημιουργίας θετικού κλίματος μέσω επιστολής που συνόδευε το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε ως προς την εγκυρότητα και την αξιοπιστία τους όπως επιβάλλεται από τους κανόνες της εκπαιδευτικής έρευνας.

Οι ερωτήσεις που εντάχθηκαν στο ερωτηματολόγιο της έρευνας μεταφράστηκαν από τα αγγλικά στα ελληνικά από φυσικό ομιλητή της αγγλικής γλώσσας και στη συνέχεια από τα ελληνικά στα αγγλικά (διαδικασία backtranslation) ώστε να αποφευχθούν διαφοροποιήσεις στην διατύπωση των ερωτήσεων που μπορεί να οδηγήσουν σε νοηματικές παρανοήσεις και μη ακριβής απαντήσεις.

Στη συνέχεια τρεις ειδικοί, ένας σε θέματα αξιοποίησης μέσω κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαίδευση, ένας εκπαιδευτικός και ένας ειδικός σε θέματα εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης μελέτησαν το εργαλείο της έρευνας και το αξιολόγησαν/σχολίασαν ως προς την εγκυρότητά του. Σκοπός ήταν να αναδειχθεί κατά πόσο οι ερωτήσεις είναι κατάλληλες για να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, κατά πόσο το ερωτηματολόγιο ήταν πλήρες σε εύρος και σε βάθος θεμάτων για διερεύνηση (έλεγχος εγκυρότητας περιεχομένου – content validity).

Έγιναν ελάχιστες παρατηρήσεις σχετικά με τη διατύπωση των ερωτήσεων και αφού ελήφθησαν υπόψη κρίθηκαν κατάλληλες. Επίσης, το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε προς συμπλήρωση πιλοτικά σε τρεις εκπαιδευτικούς με σκοπό να διαπιστωθεί εντοπιστούν δυσονήτα ή ασαφή σημεία στις ερωτήσεις (έλεγχος φαινομενικής εγκυρότητας – face validity). Ο πιλοτικός έλεγχος του ερωτηματολογίου παρέχει όλες εκείνες τις αναγκαίες πληροφορίες που απαιτούνται για τη γνωστοποίηση τόσο των ελλείψεων που υπάρχουν όσο και μια σειρά από προτάσεις βελτιώσεων. Παράλληλα ο πιλοτικός έλεγχος εστιάζει και σε ζητήματα θεματολογίας του ερωτηματολογίου υπό το πρίσμα της συνάφειας των ερωτήσεων με το υπό διερεύνηση θέμα ή της παραλείψεως στοιχείων που θα διευκόλυναν την ερευνητική προσπάθεια. Παράλληλα μέσω της πιλοτικής εφαρμογής εξετάστηκε και ο χρόνος που απαιτείται για τη συμπλήρωσή του ερωτηματολογίου. Η αξιοπιστία ως όρος είναι συνυφασμένος με τη σταθερότητα και τη συνέπεια. Η αξιοπιστία είναι ο βαθμός στον οποίο ένα όργανο μέτρησης αποδίδει σταθερά αποτελέσματα. Η αξιοπιστία εκφέρεται με αριθμητικό τρόπο μέσω ενός δείκτη, ο οποίος συνάγεται μέσα από αναλύσεις συσχετίσεων. Η αξιοπιστία παρέχει πληροφορίες αναφορικά με τη σταθερότητα των παραγόμενων

αποτελεσμάτων. Στην παρούσα έρευνα για την αξιοπιστία των απαντήσεων στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αξιοποιήθηκε ο συντελεστής αξιοπιστίας/εσωτερικής συνάφειας/συνέπειας Cronbach's α . Η τιμή του συντελεστή για τη συγκεκριμένη έρευνα υπολογίστηκε ίσος 0.88, τιμή που δείχνει ικανοποιητική εσωτερική συνάφεια/συνέπεια των απαντήσεων.

Αποτελέσματα

Πίνακας 2. Λόγοι αξιοποίησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς

	Συχνά	Περιστασιακά	Ποτέ
Για να αναζητώ ιδέες και περιεχόμενο από άλλους εκπαιδευτικούς	57 (55,88%)	38 (37,25%)	6 (5,88%)
Για να μάθω από τις γνώσεις/ εμπειρία άλλων εκπαιδευτικών	53 (51,96%)	40 (39,21%)	8 (7,84%)
Για να συνεργαστώ με άλλους εκπαιδευτικούς	31 (30,39%)	50 (49,01%)	20 (19,60%)
Για να ενημερώσω μαθητές/ γονείς/την κοινότητα για εκδηλώσεις της τάξης μου ή του σχολείου μου.	22 (21,56%)	46 (45,09%)	33 (32,35%)
Για να λάβω συναισθηματική υποστήριξη (λ.χ. έμπνευση, κίνητρο)	19 (18,62%)	42 (41,17%)	40 (39,21%)
Για να μοιραστώ τις ιδέες και το περιεχόμενό μου	24 (23,52%)	51 (50%)	26 (25,49%)
Για να συμβάλλω στη δημιουργία διαδικτυακών κοινοτήτων ή δικτύων υποστήριξης	57 (55,88%)	38 (37,25%)	6 (5,88%)

Εστιάζοντας στους λόγους χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για λόγους διδακτικής φύσεως και επαγγελματικών αναγκών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, 57 εκπαιδευτικοί και σε ποσοστό (55,88%) προβαίνει συχνά στην αναζήτηση ιδεών και περιεχομένου από άλλους συναδέλφους τους. Η περιστασιακή τούτη κατάσταση λαμβάνει ένα αρκετά διαφορετικό ποσοστό το οποίο βαίνει αυξημένο 38 εκπαιδευτικοί και ποσοστό (37,25%). Διαφοροποίηση παρατηρείται στο πεδίο του ποτέ 6 εκπαιδευτικοί και σε ποσοστό (5,88%). Η πλειοψηφία επιδεικνύει ενδιαφέρον για την εκμάθηση γνώσεων που προέρχονται από την εμπειρία άλλων συναδέλφων τους 53 εκπαιδευτικοί και σε ποσοστό (51,96%). Αυξημένο ποσοστό εμφανίζεται και στην περιστασιακή συχνότητα 40 εκπαιδευτικοί και με ποσοστό (39,21%). Ελάχιστους εκπαιδευτικούς συγκεντρώνει το πεδίο του ποτέ 8 εκπαιδευτικοί και με ποσοστό (7,84%). Η συμβολή των εκπαιδευτικών στη δημιουργία διαδικτυακών κοινοτήτων ή δικτύων υποστήριξης τάσσεται υπερ της περιστασιακής χρήσης 57 συμμετέχοντες και σε ποσοστό (55,88%). Ένα μεσαίο προς μεγάλο ποσοστό των συμμετεχόντων δηλώνει ότι προβαίνει συχνά 23 εκπαιδευτικοί (22,54%).

Αυξημένο ποσοστό λαμβάνει και το πεδίο του ποτέ 22 εκπαιδευτικοί και με ποσοστό (21,56%). Αναφορικά με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών με άλλους συναδέλφους τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης η πλειοψηφία και μεγάλο ποσοστό προβαίνει σε περιστασιακή συνεργασία 50 συμμετέχοντες (49,01%), ενώ αντίθετα στο πεδίο συχνά επικρατεί μεν μεγάλο ποσοστό αλλά διαφοροποιημένο 31 εκπαιδευτικοί (30,39%). Μεσαία και αυξητική τάση εμφανίζει το πεδίο του ποτέ 20 συμμετέχοντες (19,60%). Αναφορικά με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για ενημέρωση των μαθητών/ γονέων και της σχολικής κοινότητας συνολικά για εκδηλώσεις της τάξης τους ή του σχολείου τους, η πλειοψηφία τάσσεται υπερ.

της περιστασιακής χρήσης 46 συμμετέχοντες (45,09%) και ακολουθεί ένα σχετικά πιο μικρό ποσοστό η περίπτωση της μηδενικής ανάμειξης 33 συμμετέχοντες (32,35%). Συνάμα χαμηλό ποσοστό εμφανίζεται στο πεδίο συχνά αναφορικά με την ενημέρωση των μαθητών/ γονέων για εκδηλώσεις της τάξης 22 εκπαιδευτικοί (21,56%). Πολλοί εκπαιδευτικοί σε περιστασιακό επίπεδο αναζητούν συναισθηματική υποστήριξη, η οποία λαμβάνει τη μορφή είτε έμπνευσης, είτε κινήτρου. Η πλειοψηφία δήλωσε ότι περιστασιακά υφίσταται τούτο το γεγονός 42 (41,17%) και με δύο μόλις μονάδες διαφορά δεν θα προέβαινε ποτέ σε ανάλογες ενέργειες 40 (39,21%). Επίσης με ένα μεσαίο ποσοστό θα αναζητούσε σε συχνή κλίμακα συναισθηματική υποστήριξη 19 (18,62%).

Πίνακας 3. Αλληλοεπίδραση- συνεργασία των εκπαιδευτικών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Ενέργειες εκπαιδευτικών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης	Συχνότητα ενεργειών
Για να συμφωνήσω με το περιεχόμενο/ τις ιδέες του/της συναδέλφου	57(55,9%)
Για να θέσω ερωτήσεις	44(42,7%)
Για να προσφέρω συμβουλές/ ανατροφοδότηση	31(30,1%)
Για να αναπτύξω διαλογική συζήτηση	25(24,3%)
Για να προσφέρω συναισθηματική υποστήριξη	30(29,1%)
Για να ενισχύσω το περιεχόμενο/ τις ιδέες που προβάλλονται στην ανάρτηση	40(38,8%)
Για να ενθαρρύνω τη συνεργασία εντός μιας διαδικτυακής κοινότητας	37(35,9%)

Εστιάζοντας στην αλληλοεπίδραση των εκπαιδευτικών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών 57 άτομα σε ποσοστό (55,9%) κατά την περιήγησή τους στα ανωτέρω μέσα εκφράζει τη σύμφωνη γνώμη τους για το περιεχόμενο έτερων συναδέλφων με την αμέσως συνηθέστερη ενέργεια εκείνης της υποβολής ερωτήσεων όπως δήλωσαν 44 εκπαιδευτικοί σε ποσοστό (42,7%). Σημαντική ενέργεια όπως συνάγεται από τα υψηλά ποσοστά 40 εκπαιδευτικοί σε ποσοστό (38,8%) αποτελεί η ενίσχυση του περιεχομένου των αναρτήσεων που προβάλλονται κατά την περιήγηση. Συνάμα οι εκπαιδευτικοί εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους για την ύπαρξη συνεργασίας εντός των διαδικτυακών κοινοτήτων όπως αποτυπώνεται από τα αποτελέσματα 37 συμμετέχοντες σε ποσοστό (35,9%). Είναι δέον να αναφερθεί ότι η παροχή συναισθηματικής υποστήριξης λαμβάνει ένα αρκετό μικρότερο ποσοστό 30 εκπαιδευτικοί σε ποσοστό (29,1%) και με λίγες μονάδες διαφορά ακολουθεί η πρωτοβουλία περί αναπτύξεως διαλογικής συζητήσεως με 25 εκπαιδευτικούς και σε ποσοστό (24,3%).

Πίνακας 4. Συχνότητα αξιοποίησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης την περίοδο της πανδημίας

Βαθμός συχνότητας	Πλήθος εκπαιδευτικών
Καθόλου	11(10,9)
Πολύ λίγο	4(4%)
Λίγο	11(10,9%)
Μέτρια	17(16,8%)
Πολύ	42 (41,6%)
Πάρα πολύ	16(15,8%)

Η έρευνα εστίασε στη συχνότητα χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς την περίοδο της επιβολής των γενικευμένων μέτρων απαγόρευσης, ως μέτρου πρόληψης της διασποράς του κορονοϊού στα πλαίσια της προστασίας του πληθυσμού. Η πλειοψηφία από τους συμμετέχοντες δηλώνει πολύ. Είναι γεγονός ότι ανεξαρτήτως του ενδιαφέροντος των εκπαιδευτικών για την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλεία επικοινωνίας και συναισθηματικής στήριξης μεταξύ τους στις πρωτόγνωρες καταστάσεις που διαμορφώθηκαν από την πανδημία, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών αναζήτησε αρωγή και υποστήριξη για θέματα που άπτονται της εφαρμογής της επείγουσας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ορμώνοντι από το τελευταίο τούτο παράγοντα και με γνώμονα τα ερευνητικά δεδομένα, οι εκπαιδευτικοί στα πλαίσια της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης χρησιμοποίησαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με τρόπο που να δημιουργείται μια αμφίδρομη επικοινωνία που εστιάζει στην επικοινωνία τόσο με το σχολικό συγκεκριμένο όσο και με τους μαθητές/ γονείς. Μολαταύτα, είναι δέον να σημειωθεί ότι στη συχνότητα που αφορά το πεδίο του πάρα πολύ αποτελεί ένα μεσαίο ποσοστό όχι ιδιαιτέρως αυξημένο. Αξιοσημείωτο αποτελεί ότι η μέτρια χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι αυξημένη κατά μια μονάδα. Επιπροσθέτως ταύτιση εμφανίζεται στα ποσοστά που αφορούν τα πεδία του λίγο και του καθόλου όσο αφορά την χρήση και αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς για θέματα αρωγής και υποστήριξης της επαγγελματικής τους πορείας. Τέλος το πεδίο πολύ λίγο καταλαμβάνει ένα πάρα πολύ μικρό ποσοστό επί του συνόλου των συμμετεχόντων.

Συμπεράσματα

Το 1ο ερευνητικό ερώτημα εστίαζε στους διδακτικούς, επαγγελματικούς λόγους αλλά και προσωπικούς λόγους παρώθησης των εκπαιδευτικών να συνδέονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και να προβαίνουν στο σχηματισμό διαδικτυακών κοινοτήτων μάθησης. Είναι δέον να αναφερθεί ότι οι προαναφερθέντες λόγοι φέρουν βασικό έρεισμα στη Συναισθηματική Υποστήριξη, στην Υποστήριξη του Διδακτικού Έργου, στην Αναζήτηση πληροφοριών, στο Διαμοιρασμό και στη Συν-δημιουργία.

Αρχής γενομένης από τη Συναισθηματική Υποστήριξη, τα ερευνητικά δεδομένα αποδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί μέσα από την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αναζητούν την κατανόηση από τους άλλους συναδέλφους τους και την ενθάρρυνση στις περιπτώσεις που διακατέχονται από το αίσθημα της επαγγελματικής εξουθένωσης. Ακολούθως οι επαγγελματικοί λόγοι χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συνδέονται με την αναζήτηση πληροφοριών. Όπως συνάγεται από ερευνητικούς προβαίνουν στη διαδικασία αναζήτησης πληροφοριών οι οποίοι όμως φέρουν άμεση συνάφεια με το διδακτικό τους έργο καθώς και με την εργασία τους. Συνεχίζοντας με την Υποστήριξη του Διδακτικού Έργου οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν αξιόλογες διδακτικές

προσεγγίσεις από άλλους χρήστες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αναφορικά με τους λόγους που επιπίπτουν στην Υποστήριξη της Ενημέρωσης όπως αποδεικνύουν τα ερευνητικά δεδομένα οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν να συζητούν τα προβλήματα της σχολικής τους τάξης με άλλους χρήστες. Στο πεδίο του διαμοιρασμού πληροφοριών οι εκπαιδευτικοί μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επιλέγουν το διαμοιρασμό υλικού που έχουν δημιουργήσει και φέρει συνάφεια με το αντικείμενο της διδασκαλίας τους.

Με ποιους τρόπους αλληλοεπιδρούν, συνεργάζονται και υποστηρίζονται οι εκπαιδευτικοί με την εμπλοκή τους σε άτυπες διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής;

Το 2ο ερευνητικό ερώτημα εστίαζε στους τρόπους αλληλοεπίδρασης, συνεργασίας και υποστήριξης των εκπαιδευτικών μέσα από την εμπλοκή τους και συμμετοχής τους σε άτυπες διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής εντός των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Αρχικά οι εκπαιδευτικοί συνηθίζουν στο σχολιασμό των αναρτήσεων για να εκφράσουν τη θετική τους γνώμη και συμφωνία με το περιεχόμενο που συναντούν. Ακολούθως θέτουν ερωτήσεις μέσω των οποίων εκφράζουν τις απορίες τους αναφορικά με θέματα που τους απασχολούν. Στο ίδιο μοτίβο ο σχολιασμός τους αποσκοπεί στην ενίσχυση του περιεχομένου με τις ιδέες που προβάλλονται στην ανάρτηση. Παράλληλα οι εκπαιδευτικοί μέσω της διαδικασίας του σχολιασμού ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ των μελών μιας διαδικτυακής κοινότητας. Συνάμα κομβικό σημείο αποτελεί και η παροχή συναισθηματικής υποστήριξης. Στα πλαίσια της αλληλοεπίδρασης και της υποστήριξης οι εκπαιδευτικοί συζητούν προβλήματα που συναντούν στην εργασία τους. Αναφορικά με τη συνεργασία οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν από κοινού με άλλους συναδέλφους τους υλικά διδασκαλίας καθώς και εκπαιδευτικά σχέδια.

Πώς η περίοδος της πανδημίας Covid-19 και η διεξαγωγή των μαθημάτων σχολικής εκπαίδευσης μέσω επείγουσας απομακρυσμένης διδασκαλίας επηρέασε την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς για τη συμμετοχή τους σε άτυπες διαδικτυακές κοινότητες μάθησης;

Το 3ο ερευνητικό ερώτημα εστίαζε στην περίοδο της πανδημίας και τη διεξαγωγή των μαθημάτων μέσω επείγουσας απομακρυσμένης διδασκαλίας αρχικά και προσεγγίζοντας τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη συνέχεια επηρέασε τον τρόπο χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης καθώς και τη συχνότητα. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών με γνώμονα τα προαναφερθέντα μέσα αναζήτησε αρωγή για θέματα που άπτονταν τόσο της Υποστήριξης του Διδακτικού Έργου εστιάζοντας στο εκπαιδευτικό υλικό, στα ψηφιακά εργαλεία όσο και στη γενικότερη οργάνωση του μαθήματος από απόσταση. Παράλληλα και λαμβάνοντας υπόψη τις δυσχερείς καταστάσεις που διαμόρφωσε η πανδημία πολλοί εκπαιδευτικοί αναζήτησαν και συναισθηματική υποστήριξη ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν τόσο οι ίδιοι στις νέες επαγγελματικές τους υποχρεώσεις που για αρκετούς ήταν κάτι το πρωτόγνωρο όσο και στην υποστήριξη των μαθητών τους.

Εστιάζοντας περαιτέρω στις ενέργειες των εκπαιδευτικών και στη διάδρασή τους την περίοδο της πανδημίας η πλειοψηφία αναζητούσε συνεχώς πληροφορίες, πολλοί χρησιμοποίησαν ενσωματωμένες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εφαρμογές για επικοινωνία με άλλους συναδέλφους τους. Αρκετοί προέβησαν σε ψηφιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού και το διαμοίρασαν στις διαδικτυακές κοινότητες.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Carpenter, J. P., Morrison, S. A., Craft, M., & Lee, M. (2020). How and why are educators using Instagram?. *Teaching and teacher education*, 96, 103149.

- Chen, H. L., Fan, H. L., & Tsai, C. C. (2014). The role of community trust and altruism in knowledge sharing: An investigation of a virtual community of teacher professionals. *Journal of Educational Technology & Society*, 17(3), 168-179.
- Dille, K. B., & Rokenes, F. M. (2021). Teachers' professional development in formal online communities: A scoping review. *Teaching and Teacher Education*, 105, 103431.
- García-Martínez, I., Tadeu, P., Montenegro-Rueda, M., & Fernández-Batanero, J. M. (2022). Networking for online teacher collaboration. *Interactive Learning Environments*, 30(9), 1736-1750.
- Gupta, D. S. (2014). Social media for teachers of English: A hub for professional development. *Research Journal of English language and literature*, 2(2), 34-38.
- Hargreaves, A., & O'Connor, M. T. (2017). Cultures of professional collaboration: their origins and opponents. *Journal of professional capital and community*, 2(2), 74-85.
- Hashim, A. K., & Carpenter, J. P. (2019). A conceptual framework of teacher motivation for social media use. *Teachers College Record*, 121(14), 1-18.
- Honigsfeld, A., & Nordmeyer, J. (2020). Teacher collaboration during a global pandemic. *Educational Leadership*, 77(10), 47-50.
- Khalid, F., Joyes, G., Ellison, L., & Daud, M. Y. (2014). Factors Influencing Teachers' Level of Participation in Online Communities. *International Education Studies*, 7(13), 23-32.
- Kolleck, N., Schuster, J., Hartmann, U., & Gräsel, C. (2021). Teachers' professional collaboration and trust relationships: An inferential social network analysis of teacher teams. *Research in Education*, 111(1), 89-107.
- Krismanto, W., Setyosari, P., Kuswandi, D., & Praherdhiono, H. (2022). Social Media-Based Professional Learning: What Are Teachers Doing in It?. *Qualitative Research in Education*, 11(1), 89-116.
- Macià Golobardes, M., & García González, I. (2018). Professional development of teachers acting as bridges in online social networks.
- Ma, N., Gong, K., & Zeng, M. (2023). Effects of collaborative filtering-based peer recommendation mechanism on in-service teachers' learning performance, knowledge construction, and social network during online training. *Journal of Computer Assisted Learning*, 39(6), 1972-1987.
- Mai, T. M., Nguyen, L. T., Tran, T. L., & Le, T. V. (2020). EFL teachers' Facebook groups as online communities of practice: Toward configurations for engagement and sustainability. *call-ej*, 21(3), 140-158.
- Mangundu, J. (2022). Social media for teaching and learning: a technology acceptance model analysis of preservice teachers' perceptions during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 21(5), 182-203.
- Richter, E., Carpenter, J. P., Meyer, A., & Richter, D. (2022). Instagram as a platform for teacher collaboration and digital social support. *Computers & Education*, 190, 104624.
- Prestridge, S. (2019). Categorising teachers' use of social media for their professional learning: A self-generating professional learning paradigm. *Computers & education*, 129, 143-158.
- Sullivan, M. A. (2023). *Exploratory case study of teachers finding support from the global educator Facebook group during the emergency school closures of the Covid-19 pandemic* [Doctoral dissertation]. Pepperdine University.
- Tung, T. M., Oanh, V. T. K., Cuc, T. T. K., & Lan, D. H. (2023). Exploration on Application of Social Media in Teaching at Higher Education to Increase Motivation and Engagement. *Migration Letters*, 20(S4), 338-354.
- Wong, E. T. K., Ma, W. W. K., & Chan, W. W. L. (2017). Exploring the relationships of online social ties, altruism, and online social support. *Journal of Communication and Education*, 4(1), 4-18.